

"És una època amb massa soroll"

Enrique Miret Magdalena (Saragossa, 1914), teòleg i sociòleg de la religió i la joventut. Primer des de les pàgines de 'Triunfo' i després des de les d'"El País" és la veu crítica més fina del catolicisme. El seu besavi va presidir el ferrocarril Barcelona-Mataró i ell només ha ocupat un càrrec: la presidència del Consell Superior de Protecció de Menors amb el primer govern socialista. Ja només pretén transmetre les idees i experiències que té acumulades.

Si no haguera estat per Triunfo, tindria un púlpit en compte d'una tribuna?

—Nooo. Li diré una cosa que no sol saber la gent. Jo estava a punt d'anar-me'n jesuïta a Bèlgica. Però el dia que anava a pel passaport, perquè els jesuïtes tenien prohibit a Espanya disposar dels seus propis centres d'estudi, era 18 de juliol del 36. Va començar la guerra i em vaig haver de quedar a Madrid. I em va passar una cosa disbaratada. De sobte, el provincial dels jesuïtes avisa mon pare que m'amagara, perquè havien trobat en sa casa la llista de tots els que ens n'anàvem a Bèlgica i que, és clar, podien pegar-me un tret. Vaig anar a casa d'uns amics fins que vaig poder entrar en l'ambaixada del Paraguai. I m'hi vaig passar dos anys i nou dies tancat. En aquestes condicions: era un pis baix i hi vivíem 60 persones, que havíem de parlar en veu baixa tot el temps i tenir les persianes tirades a fi que no saberen que estàvem allí. Eren oficines de l'ambaixada, i allí és on vaig conèixer la gent que jo em pensava que tenia les mateixes inquietuds cristianes que jo. I d'això, molt poc. Allí no interessava més que esclafar el contrari.

—*Parle'm de les seues inquietuds.*

—Jo havia estudiat les encíclicues dels papes de caràcter social. N'hi havia una de Pius XII notable, que es deia *Quadragesimo anno*, on hi havia una crítica del capitalisme, i d'una cosa que després s'ha desenvolupat tant com és l'imperialisme econòmic. Quan jo vaig veure que això no interessava a ningú, em vaig preguntar què feia jo allí. Salvar la vida, per descomptat, però res més. Vaig veure que la meua vocació no era la de jesuïta, perquè em trobaria amb aquell panorama que tenia allí. Vaig aprofitar aquells dos anys per a llegir-me quasi tots els autors clàssics espanyols del segle XVI, i em van ajudar al meu bon esperit i a aquesta actitud oberta, que és la que em va dirigir cap a *Triunfo*. Abans havia passat uns quatre o cinc anys escrivint en el periòdic *Informaciones* de Madrid. Em van encarregar que fera una pàgina religiosa en l'extraordinari dels dissabtes. Vaig començar sense saber si ho sabia fer o no. Fins que, per una sèrie de circumstàncies, els propietaris van vendre el diari a un nou equip al qual ja no interessaven aquestes idees. I un dia em va cridar José Ángel Ezcurra, em va demanar una col·laboració i m'hi vaig quedar vint anys.

—*Per què en Triunfo, que era laic, i no en Cuadernos para el diálogo, que era la revista cristiana. Era casualitat?*

—En *Triunfo* vaig trobar l'anell per al meu dit. Jo tenia un esperit crític gran, una independència cristiana de criteris que difícilment coincidien amb cap altre periòdic ni revista espanyola d'aquell moment. És veritat que *Cuadernos para el diálogo* va eixir al poc de temps d'haver començat *Triunfo*, però és clar, era un paper molt més respectuós amb els bisbes, la Santa Seu, amb aquestes coses, encara que tenia un sentit crític polític. Des del punt de vista religiós era molt més mirada. Joaquín Ruiz Giménez em demanava de tant en tant que hi publicara coses, però per a què havia de publicar si em trobaria que no els agradaria alguna de les coses que havia de dir.

—*Com es podia definir vostè aleshores?*

—Sóc una mescla de tres coses. En aquell moment i ara. Per una banda, estic dins del que són els grans pensadors catòlics, tant espanyols com estrangers d'èpoques anteriors. Els grans autors espirituals, santa Teresa, sant Joan de la Creu, Fray Luis de León... I des del punt de vista del pensament teològic, els grans mestres de Salamanca i de Coimbra: els dominics, que van ser Vitoria, Ibanez, Pedro de Soto...; i entre els jesuïtes de Coimbra hi havia Suárez, Molina, Vázquez... Em vaig inspirar en aquests pensadors que eran lliures, crítics, oberts respecte a les coses naturals. Per una altra banda, jo tenia una idea socialista de l'autoritat, però molt poc autoritària. D'alguna manera correspondria més aviat a una posició àcrata, però pacífica. M'havia impressionat molt la lectura d'alguns personatges que tenien aquestes idees d'obertura, d'espontaneïtat i que en canvi no eren autoritaris. No els agradava l'autoritat. Ni a mi tampoc: ni en món vil ni en l'eclesiàstic. I després, per un costat, des del punt de vista religiós, eren que semblen una contradicció —per a mi és— em va influir molt un gran filòsof espanyol, Jorge Santallana, que era un catòlic. Jo era més aviat un catòlic. També em va impressionar el cardenal, que per a mi és el millor pensament modernitat. Era un home del segle que pensava que la cosa més important cristiana era seguir la seua pròpia

encara que la seua pròpia consciència estiguera equivocada.

—En aquests anys també estava imbuït del capellà català Àngel Carbonell, no és així?

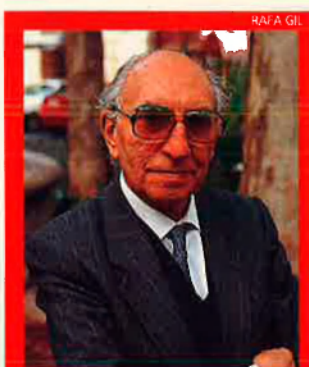
—Ah, molt, molt. La lectura del seu llibre, *El colectivismo y la ortodoxia catòlica*, em va semblar absolutament sensacional. És un llibre que avui s'hauria de llegir. S'obre a un socialisme —jo diria que el més extrem de tots—, que concorda no solament amb l'Evangeli, sinó fins i tot amb la doctrina catòlica antiga. La contraposició a aquest llibre seria el que va publicar un altre català, Sardà i Salvany, que es titulava així: *El liberalismo es pecado*. Carbonell era un home extraordinari, i junt amb el cardenal Newman i el dominic francès Sartillanges, són els tres contemporanis que més m'han marcat.

—Els descobreix d'una forma espontània o tenia introductors familiars?

—Per casualitat. La meua família, com totes les d'aquell temps, estava dividida en dos: els republicans i els monàrquics. Jo creia que els republicans eren els anticatòlics, però a mesura que els he anat coneixent he descobert que no eren anticatòlics, sinó anticlericals. Els monàrquics deien que eren els catòlics, però en realitat eren els clericals. Vaig tenir la sort de conèixer molt bé aquests dos móns en la meua família. El món monàrquic, de dreta, clerical, era un món de gent intel·ligent, però no amb la cultura que tenia l'altra part de la família. Aquesta altra part de la família va ser la que em va introduir en l'obra que potser ha estat el major impacte de la meua vida. Als 17 anys em van regalar els *Diàlegs* de Plató i em vaig identificar de tal manera amb el seu pensament, els seus anhels, la república... que va ser el començament del meu pensament. Entre les persones cèlebres del món republicà hi havia un famós professor de dret civil, assessor de molts polítics de l'esquerra, Don Felipe Sánchez Román, que era cosí germà de ma mare. Em tenia afecte i va voler que jo fera la carrera de dret, però em va aconsellar malament. Em va dir que m'havia de llegir algun llibre de dret romà, ho vaig fer i quan vaig veure allò del *pater familias* em vaig dir que això no era per a mi. I com era molt afecionat a la ciència, em vaig decidir per estudiar ciències químiques, i la meua especialitat tècnica van ser els aïllaments tèrmics i acústics. Però m'agradaven les humanitats.

—Quines relacions mantenia amb la jerarquia eclesial en els seus dies de Triunfo?

—És una cosa molt curiosa. Durant dotze anys vaig ser president nacional dels graduats d'Acció Catòlica. Vaig començar a escriure en *Triunfo* en l'any 62, sent-ne president, i els bisbes mai no em van dir res. No sé si era perquè no es van assabentar que existia aquesta revista o perquè. El bisbe d'Acció Catòlica era monsenyor Guerra Campos, home ben conservador, i alguna volta em cridava i em deia

“El papa Joan Pau II ha significat un retrocés en l'Església. Aquest home ve amb una mentalitat polonesa, acostumada a l'enemic pel costat alemany i pel costat rus: el luteranisme i l'ortodòxia, el nazisme i l'ateisme. Una mentalitat catòlica de lluita, de buscar l'enemic. No de tolerància.”

amb aquella prosopopeia que feien ells: *“Don Enriique, don Enriique, estos artífuculos que escriibe en Triiunfo...”* Ell estava en contra de la llibertat religiosa, però jo al·legava que ho havia estudiat en els pensadors del XVI i no em deia mai que no escrivira. La majoria dels bisbes espanyols es resistien al Concili Vaticà II. Sobretot, el grup ultraconservador. El més de tots era el bisbe de Lleida, monsenyor Del Pin. Era una cosa tremebunda. Amb unes intervencions al Vaticà, amb motiu de la llibertat religiosa, que va deixar escandalitzada la resta de bisbes del món. Però jo vaig tenir la sort que després van anar nomenant bisbes molts que eren amics meus i es pot dir que em comprenien millor, encara que mai s'atrevien a defensar-me. Avui dia continue concixent-ne molts, però no volen parlar amb mi. No s'atreveixen a parlar amb mi. No sé per què, si jo sóc tolerant.

—Amb els guerrillers de Cristo Rey no va arribar a tenir problemes?

—I et diré per què. El qui dirigia els guerrillers, Mariano Sánchez Covisa, havia estat de la joventut universitària de l'Acció Catòlica, i jo el coneixia. Algunes voltes van voler pegar-me o assaltar ma casa, però ell sempre els frenava. Els deia: no, que aquest és un infeliç, un ingenu. El conec molt bé i sé que l'han utilitzat. I així m'he salvat.

—No s'ha mogut l'església espanyola en tots aquests anys?

—Hi va haver un període que pareixia que es mouria, quan Tarancón era al capdavant de la Conferència Episcopal. Aleshores hi havia tres grups: el conservador, el progressista i un grup intermedi, que era un poc més nombrós i que era unes voltes d'un costat i altres de l'altre. En el conservador hi havia uns vint bisbes, en el progressista uns altres tants i la resta, que era majoria, en l'altre. Vam concebre l'esperança que amb Tarancón la cosa aniria avant, però amb el temps no és que no ha anat avant sinó que entenc que ha anat arrere. Potser no perquè tots siguin ultraconservadors, però sí perquè en general tots són conservadors. El grup progressista ha quedat reduït a la mínima expressió.

—El papa Joan Pau II té alguna responsabilitat amb aquesta immobilitat?

—Ha suposat un retrocés clar en l'Església. Les esperances que teníem amb Joan XXIII i amb Pau VI, excepte l'etapa final, han anat a terra. Perquè aquest home ve amb una mentalitat que no té res a veure amb els nostres problemes occidentals. És una mentalitat polonesa, acostumada a les relacions d'aquell món, on sempre han tingut l'enemic del costat alemany i l'enemic del costat rus. Primer va ser el luteranisme protestant, del costat alemany; i en el costat rus, l'ortodòxia, que estava en contra del catolicisme. Després van venir el nazisme i el món soviètic ateu, i s'ha anat forjant una mentalitat catòlica de lluita, de buscar l'enemic. No

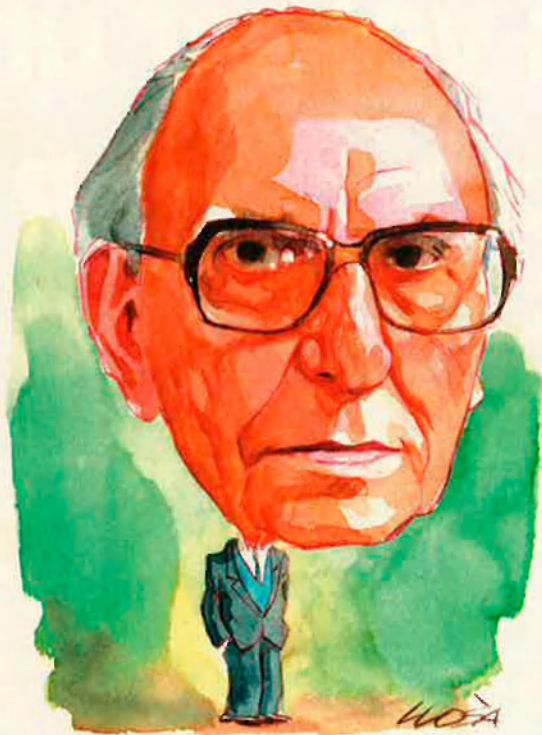
han pensat mai en la tolerància. Aquest papa dirigeix l'Església des d'aquesta mentalitat. I no diquem la sort que ha representat per a la cúria romana, que sempre és tan conservadora. S'ha vist reforçada totalment per aquest papa. Està dominant al cent per cent la cúria romana. I així com hi ha alguns països on els bisbes mantenen encara alguna independència, en el nostre no passa això.

—Per què proliferen tant en aquest moment les sectes?

—Les grans religions s'han anquilosat. A la joventut no li atrauen. S'han fet tan legalistes, tan autoritàries, tan dogmàtiques que la joventut busca alguna cosa més vital. Amb la crisi religiosa sorgeixen aquests moviments espirituals, alguns d'ells sectes, que atrauen la gent jove. Són grups almenys confusos, en molts casos perillosos i en alguns destructius per a la cosa més important de l'ésser huma, que és la mentalitat, la psicologia... Alguns encara trobem en les grans religions un element d'evangeli i d'esperit perquè hem viscut una altra experiència, però si no, ens passaria com a aquests joves.

—Que té el budisme zen que la gent s'hi refugia tant en aquests dies?

—Jo mateix. Sóc un catòlic que practique la meditació del budisme zen. I practique a més el *hatha ioga*. M'alce tots els matins i des de fa vint anys la primera cosa que faig és *hatha ioga* i meditació zen. I això és perquè he après una cosa molt important: en l'antic cristianisme es meditava d'una manera molt pareguda a la del budisme zen. No hi ha cap contradicció. Una altra cosa és que ens hagen ficat en el cap una altra opinió, però no és la veritat. En el món oriental cristià, que és on s'han conservat millor les antigues tradicions, hi ha l'oració del silenci, que és la del budisme zen, i no és una altra que la que han defensat els grans místics del catòlics dels segles XIII, XIV, XV i XVI. El mateix sant Joan de la Creu, la contemplació que demana és una contemplació del silenci, no una contemplació de pegar-li voltes al cap. Aquesta és una època de massa soroll. No es pot viure amb aquesta tensió d'avui dia. Amb aquesta algaravia de notícies, d'idees. Al final ens armem una confusió i no en sabem eixir. L'ésser humà necessita una altra cosa. I li la podia donar una religiositat ben entesa, que al meu entendre podria ser la de l'Evangeli. Però s'ha de tenir en compte que l'Evangeli són quatre llibres orientals, no són occidentals, i per tant estan molt en consonància amb tot el que van dir aquests mo-

—Vostè resa, senyor Miret?

—Tots els dies. Amb la meditació zen.

—I per quines coses?

—La meua oració és més del món zen que de la que ens han ensenyat, que com deia el catecisme era "elevar el corazón a dios y pedirnos mercedes", i com deien alguns quan jo estava a Roma això era el que feien els cardenals: "eleven el corazón a dios y luego le piden un Mercedes". Jo a voltes també demane, però són coses concretes: pels meus fills, la meua família, la joventut actual..., però l'oració sobretot és elevar el cor a déu. Hauríem de demanar a déu: fes, senyor, que jo et faça bo. Perquè déu és bo no per si sinó a través nostre.

viments i en particular el budista.

—La gent de la seua generació té la sensació que deixa el país en molt mal estat.

—Sí, nosaltres teníem un somni i aquest somni encara s'ha de complir d'una manera completa. Hi ha molts problemes que no s'han resolt, encara que s'han aconseguit moltes coses. Seria bo fer un examen de consciència per part de tots, i sobretot dels partits d'esquerra, i reconèixer que moltes voltes no s'ha encertat. I no passa res per això. Si no, la joventut no abonarà el que hem creat. Es desconnectarà de tot o caurà en la temptació de seguir altres camins que poden ser més discutits. Sóc bastant pessimista respecte a la situació actual. Potser la ingenuïtat amb què es va fer la transició i la seua prolongació ens han portat a aquesta situació. Crec que una de les coses més importants és un desafiament en l'ètica cívica. Amb la corrupció veiem que la societat

no té desenvolupada una ètica cívica i molts dels que dirigeixen cauen en la temptació de mirar per ells i no pels altres. Es tracta d'aconseguir un rearmament moral, no basat en religions, sinó en una ètica per a tots, una ètica cívica que podríem anomenar sense cap temor ètica laica.

—No hi ha més solidaritat del que pareix?

—Una cosa és que la gent, en general, caiga en la temptació de l'egoisme i una altra que estiga satisfeta amb aquesta actitud. Per exemple pel que fa a la joventut, una cosa que sorprèn és que moltes voltes els grans mitjans de comunicació social no saben més que els seus elements negatius: que si la droga, que si l'alcohol, que si la violència... però ignoren els aspectes positius. En totes les enquestes sociològiques es descobreix en canvi que la majoria de la joventut pensa d'una manera molt positiva respecte a les coses claus, i els atorguen aquest ordre d'importància: l'amistat, la llibertat i la justícia. És magnífic. I alhora trauen a relluir que veuen l'any 2000 malament "perquè els grans no han creat una societat per a desenvolupar aquests valors, i al final caiem en la temptació de seguir per un altre camí". I després, hi ha un aspecte molt important: el voluntariat. És la clau del futur. Fins ara la lluita estava molt centrada en la política, però ara està començant una gran política de tipus civil que és el voluntariat. Joestic fent moltes conferències en aquesta línia. Si sabem desenvolupar els elements positius que tenim podrem arribar a una altra cosa més satisfactòria.

Miquel Alberola